

MIRT-verkenning

Corridorstudie Amsterdam-Hoorn

Duurzaamheid en klimaat

Concept ambitiedocument

25 januari 2018

In dit concept ambitiedocument is het resultaat van een eerste verkenning op gebied van duurzaamheid en klimaat opgenomen. Het heeft de status van een werkdocument. Bij ZEEF 1,5 willen we vaststellen voor welke duurzaamheidsthema's er draagvlak is bij de CAH partijen. Bij ZEEF 2 willen we in een definitief ambitiedocument vaststellen wat de duurzaamheidsambities zijn en op welke manier we invulling aan deze ambities willen geven.

Duurzaamheid in het MIRT

Met het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) willen we zorgen voor een duurzaam bereikbaar en leefbaar Nederland. We hebben geconstateerd dat ons land, net als andere landen, voor grote transities op het gebied van duurzaamheid staat die te maken hebben met de energietransitie, de vlucht van e-technologie en klimaatverandering. Dit vraagt van ons dat er stappen gezet worden richting een duurzame ruimtelijke inrichting. Vanaf 2016 moeten duurzaamheidsambities in alle nieuwe MIRT-trajecten integraal onderdeel van de opdracht zijn. Dit betekent dat ze in de gebiedsopgave moeten worden opgenomen als volwaardig onderdeel van de scope. De geactualiseerde spelregels MIRT (2016) bieden hiervoor een kader. De handreiking verduurzaming MIRT (2017) biedt handvatten.

In de spelregels MIRT wordt gesteld dat partijen zich inzetten voor duurzame, ecologisch, maatschappelijk en bedrijfsmatig verantwoorde investeringen, waarin voldoende rekening wordt gehouden met toekomstige ontwikkelingen zoals klimaatverandering. Bij werken vanuit een brede blik krijgt onder andere duurzaamheid expliciet aandacht. In de spelregels staat ook dat rijk en regio samen streven naar duurzame oplossingen en daar invulling aan geven door duurzaamheidsambities vanaf het begin te koppelen aan een MIRT-project. Duurzame ambities kunnen worden doorvertaald in doelstellingen op het gebied van duurzame bereikbaarheid, duurzaam waterbeheer, energietransitie, circulaire economie, klimaatadaptatie en een gezonde stad c.q. leefomgeving voor zover er een relatie met infrastructuur is. Er wordt in een MIRT-project uitgewerkt hoe de doelstellingen rondom duurzaamheid en klimaatadaptatie kunnen worden meegenomen en hoe de bekostiging daarvan eruitziet.

In de handreiking verduurzaming MIRT wordt aangegeven dat het belangrijk is de rol van duurzaamheid en duurzaamheidsdoelstellingen scherper formuleren in de opdrachtverlening en om gedurende een MIRT-traject vaker met elkaar het gesprek te voeren over de keuzes op het gebied van duurzaamheid. Niet alleen in nieuwe projecten is dit van belang, maar ook in lopende MIRT-trajecten.

Duurzaamheid in de MIRT-verkenning Corridorstudie Amsterdam-Hoorn

In het startdocument van de MIRT-verkenning Corridorstudie Amsterdam-Hoorn (CAH) is duurzaamheid opgenomen als één van de onderzoeksthema's. We stellen dat er oplossingsrichtingen op tafel moeten komen die voldoen aan de duurzaamheidsambities van rijk en regio. Zo moeten er maatregelen uitgewerkt worden voor het behoud en versterking van ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. Aan de hand van de Omgevingswijzer is er aandacht voor twaalf thema's binnen het concept *People, Planet* en *Profit* en moet worden aangegeven in hoeverre oplossingsrichtingen voldoen aan duurzaamheidseisen. De Omgevingswijzer speelt een rol in het beoordelingskader van de oplossingsrichtingen.

Binnen de CAH werkt het rijk samen met verschillende regionale partijen. Op het gebied van duurzaamheid en klimaat heeft iedere partij zijn eigen ambities. Enkele partijen hebben hier al doelstellingen bij geformuleerd en beleid op ontwikkeld. Zo zijn er in de provincie Noord-Holland twee duurzaamheidsdeals 'circulaire economie' en 'klimaat en energie' gesloten, die door meerdere partijen in de CAH zijn getekend. Ook vindt er op moment met verschillende CAH partners een concrete verkenning plaats voor de mogelijkheid om langs een gedeelte van de A7 zonnepanelen te plaatsen. Andere partijen bevinden zich in de fase invulling te geven aan de duurzaamheidsambities. Het is duidelijk dat het thema bij iedere partij in ontwikkeling is.

We zijn het met elkaar eens dat het belangrijk is dat we binnen de CAH ook bepalen wat onze inzet is op duurzaamheid en klimaat. In de omgevingswijzersessie die we in februari 2017 hebben gehouden, hebben we geconstateerd dat hoe meer we bouwen, hoe meer er gebruik wordt gemaakt van energie, materialen, bodem en water. Tegelijkertijd geldt dat hoe meer er gebouwd wordt, hoe meer potentiële meekoppelkansen er zijn. Onder andere op het thema energie en

materialen hebben we kansen gezien voor het verminderen van energiegebruik, opwekken van duurzame energie en uiteenlopend van volledig circulair ontworpen levenscycli tot de toepassing van LED-verlichting. We hebben afgesproken dat we na ZEEF 1,5 nogmaals een Omgevingswijzer invullen voor de combipakketten binnen de CAH, zodat we scherper hebben waar we over praten.

Uit een verkennende ronde blijkt dat de gedeelde focus van onze duurzaamheidsambities op dit moment op drie thema's ligt: energie, klimaatadaptatie en circulair.

Het uitgangspunt blijft dat maatregelen die binnen deze thema's worden bedacht, bijdragen aan de hoofdpoging van de MIRT-verkenning: het verbeteren van de bereikbaarheid in de corridor Amsterdam-Hoorn. De uitdaging is om op een duurzame wijze invulling te geven aan deze bereikbaarheidsopgave en dit ook op te nemen in de opdracht. We willen duurzaamheid nadrukkelijk gezamenlijk oppakken en waar mogelijk ook in samenwerking met private partijen. Het is slim om in te haken op de vele ontwikkelingen die er gaande zijn en op de toepassingen die bij de markt op dit moment al bekend zijn. Er zijn andere initiatieven, zoals de CoP MRA circulair inkopen, duurzaam GWW en bestaande klimaateffect kaarten waar we, indien logisch, aansluiting bij willen vinden. Veel van ons vinden het belangrijk innovatie te stimuleren. Hierbij is een goede business case en het economisch rendement van maatregelen van belang. We zien deze MIRT-verkenning als een kans om duurzaamheid in de praktijk te brengen en van deze aanpak te leren. Een discussiepunt dat tussen ZEEF 1,5 en ZEEF 2,0 moet worden besproken is in hoeverre we in de CAH uit willen gaan van 'proof and technology' of juist de ruimte willen geven aan pilots.

Energie

Veel partijen binnen de CAH hebben in het kader van het klimaatakkoord van Parijs uitgesproken in de toekomst klimaatneutraal of energieneutraal te willen zijn. We willen op een zuinige manier met energie omgaan en nadrukkelijk onderzoeken waar we energie kunnen besparen. Zo kunnen we door lokaal te werken, afstanden zo kort mogelijk maken waardoor er minder energie nodig is. Verschillende partijen zijn bezig hun energieopgave in kaart te brengen om inzicht te krijgen waar kansen liggen.

Daarnaast werken we aan een energietransitie richting duurzame energie. De meest kansrijke manier voor de opwekking van duurzame energie in deze regio vinden we door middel van de aanleg van zonnepanelen. Daarnaast kunnen we ons verder verdiepen in energieopwekking vanuit warmte en in bepaalde gebieden is de opwekking van windenergie eveneens een optie. De duurzaamheidsdeal klimaat en energie zet in op het samen opwekken van duurzame energie op eigen areaal in Noord-Holland. Met elkaar moeten we het gesprek voeren wat goede locaties zijn voor duurzame energieopwekking, omdat aan grootschaligere opwekking door veel partijen de voorkeur wordt gegeven. Een goed startpunt hiervoor is om samenwerking te verkennen met het initiatief 'Zon langs de A7'. Hierin wordt onderzocht welke locaties langs de A7 vanaf Purmerend geschikt zijn voor de opwekking van zonne-energie, zoals knooppunten, verzorgingsplaatsen en mogelijk parallel langs de weg. Voor de opwekking van energie willen we binnen de CAH er ook naar streven slim meervoudig ruimtegebruik bewerkstelligen.

Kortom, op het thema energie gaat het om het beperken van de energievraag en de overgang naar duurzame energie. Indien het nodig is fossiele brandstoffen te gebruiken, is het zaak deze zo efficiënt mogelijk te gebruiken om de CO₂ uitstoot te minimaliseren.

Ambitie

Als CAH ambitie op het gebied van energie wordt voorgesteld bij te dragen aan de rijksambities van het ministerie van IenW om in 2030 klimaatneutraal te zijn (inclusief energie neutrale

netwerken) en een 20% CO₂ reductie in 2020 ten opzichte van 2009 te bewerkstelligen. We streven er ook naar om areaal beschikbaar te stellen ten behoeve van hernieuwbare energie.

Klimaatadaptatie

We beseffen ons dat een bepaalde mate van klimaatverandering onvermijdelijk is en we ons moeten aanpassen aan verwachte veranderingen: klimaatadaptatie. We moeten ervoor zorgen dat de infrastructuur bestand is tegen klimaateffecten en dat het gebied niet kwetsbaarder wordt voor deze effecten. Verschillende partijen zijn hier actief mee bezig. De kaarten van hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier geven bijvoorbeeld aan dat er richting 2050 in het gebied van de CAH gedeelten zijn die kwetsbaar zijn voor bodemdaling en toenemende wateroverlast. Uit de eerste verkenning blijkt dat onze voornaamste zorg ligt bij water en de berging ervan. We moeten een klimaattest/ blue spots en red spots test doen om in kaart te brengen waar de risico's liggen en de overweging maken in hoeverre we deze risico's willen beperken. Dit is van belang in de ontwerpfase, omdat hier mogelijk rekening mee gehouden moet worden bij het bepalen van de hoogte van wegen.

Klimaatadaptatie is niet alleen van belang vanwege verwachte verandering in neerslagpatronen, maar ook met betrekking tot hitte en droogte. Meer asfalt rondom steden zorgt er bijvoorbeeld voor dat *urban heat islands* versterkt worden. Toenemende droogte draagt bij aan bodemdaling. Voor zowel hitte als droogte effecten kun je rekening houden in onder andere de materiaalkeuze met betrekking tot materiaaltype en gewicht. We zouden ervoor kunnen kiezen om klimaatbestendigheid in de voortoets op te nemen.

Ambitie

Als CAH ambitie op het gebied van klimaatadaptatie wordt voorgesteld bij te dragen aan de rijksambities van het ministerie van IenW om in 2050 Nederland zo goed als mogelijk waterrobuust en klimaatbestendig in te hebben gericht.

Hierbij zoeken we aansluiting bij het Nationaal Waterplan, Deltaplan Ruimtelijke Ontwikkeling en de Nationale Klimaatadaptatiestrategie.

Circulair

Met circulair bedoelen we de verduurzaming van het gebruik van grondstoffen. Dit houdt in dat we 1) de vraag naar materialen willen reduceren, 2) zo min mogelijk primaire grondstoffen willen gebruiken en 3) materialen bij het einde van de levensduur niet als afval beschouwen, maar een nieuwe toepassing willen geven. Circulair speelt naar ons inzicht in twee fase een belangrijke rol, namelijk bij de ontwerpfase en bij de inkoop. Voor circulair ontwerpen of bouwen zijn er bestaande principes die gevolgd kunnen worden. In de aanbestedingsfase is het belangrijk op te nemen dat we bewuste keuzes voor materialen willen maken. We moeten ons ervan bewust zijn dat we hier nu al over moeten denken, om keuzes hierin later mogelijk te maken. De duurzaamheidsdeal circulaire economie richt zich op de vermindering van het gebruik van primaire grondstoffen en een gezamenlijke marktplaats voor grondstofstromen in Noord-Holland. Dit is voor ons ook een belangrijk aandachtspunt.

Ambitie

Als CAH ambitie op het gebied van circulair wordt voorgesteld bij te dragen aan rijksambitie om Nederland in 2050 circulair te laten zijn en de ambitie van Rijkswaterstaat in 2030 volledig circulair te werken.

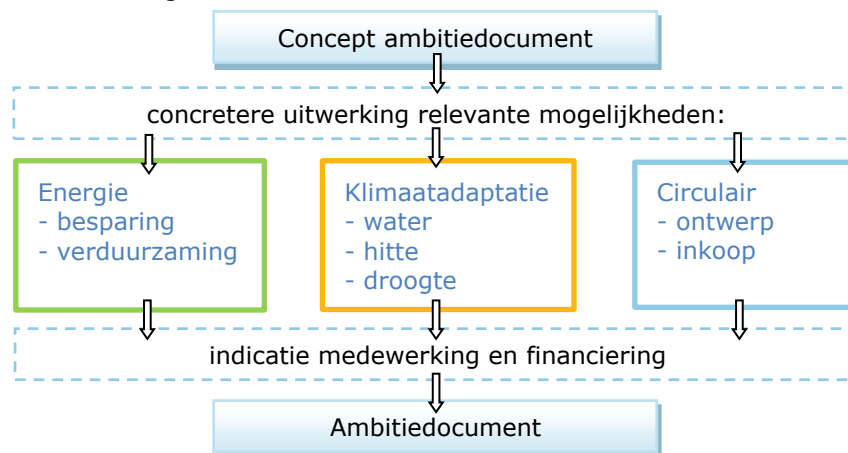
Andere modaliteiten

In het kader van duurzaamheid en klimaat vinden we het belangrijk dat naast maatregelen voor de weg, ook het openbaar vervoer (OV), fietsmaatregelen en mobiliteitsmanagement in overweging worden genomen om aan de bereikbaarheidsopgave te werken. Hier komt onder andere de bereidheid te investeren in deze modaliteiten van partijen vandaan. Deze andere modaliteiten worden niet in de planuitwerking binnen het MIRT-traject meegenomen, maar werken we los uit.

Veel van ons noemen binnen duurzaamheid en klimaat de overgang naar duurzame mobiliteit en het stimuleren van elektrisch vervoer. Duurzame mobiliteit is een belangrijk thema, onder andere met het oog op ruimtelijke ontwikkeling. We zien ook dat hier al veel initiatieven buiten de CAH voor bestaan, zoals ten aanzien van de ontwikkeling van oplaadpalen voor elektrisch vervoer en oplaadpaal apps. Via de green deal 'laadinfrastructuur' slaan markt- en overheidspartijen de handen ineen voor het realiseren van publiek toegankelijke laadinfrastructuur. Ook aan de stimulering van de zelfrijdende auto wordt landelijk en met regionale samenwerking gewerkt. Het thema duurzame mobiliteit draagt minder direct bij aan de specifieke bereikbaarheidsopgave van de MIRT-verkenning CAH. We kiezen er daarom voor geen aparte ambitie voor duurzame mobiliteit in dit ambitiesdocument duurzaamheid en klimaat op te nemen. Zie voor een nadere toelichting de concept Nota van Antwoord (januari 2018) en het synthesedocument CAH ZEEF 1,0 (mei 2017).

Invulling geven aan ambities op duurzaamheid en klimaat

Wanneer tijdens ZEEF 1,5 wordt ingestemd met de focus van het concept ambitiesdocument duurzaamheid en klimaat, zal er tot aan ZEEF 2,0 gewerkt worden aan een concretere invulling van ieder van de thema's. Bij het voorkeursalternatief (VKA) kunnen dan de vastgestelde ambities en relevante maatregelen worden meegegeven voor de planuitwerking. Tussen ZEEF 1,5 en ZEEF 2,0 wordt ook het gesprek gestart over de bereidheid van CAH partijen tot het verlenen van medewerking en financiering.

Totstandkoming concept ambitiesdocument duurzaamheid en klimaat

Dit ambitiesdocument is onder andere gebaseerd op de Actualisatie spelregels MIRT (2016), de Handreiking verduurzaming MIRT (november 2017), de CAH omgevingswijzersessie (februari 2017), de CAH werksessie klimaat en duurzaamheid (september 2017), de duurzaamheidsdeals circulaire economie en klimaat en energie (maart 2017), online informatie over duurzaamheid en klimaat op de websites van alle CAH partijen en een gespreksronde onder partijen. Wanneer in de tekst van 'we' wordt gesproken, worden hiermee alle partijen in de CAH bedoeld. Alle partijen zijn uitgenodigd mondeling het gesprek te voeren over klimaat en duurzaamheid. Met de volgende personen is (telefonisch) gesproken:

- Ministerie van IenW – AB lid Anneke van Dorp
- RWS WNN – AB lid Annelies Heidekamp en duurzaamheid coördinator Lilian Bernhardi
- Provincie Noord-Holland – beleidsadviseur omgevingsbeleid Annebet van Duinen
- Provincie Noord-Holland – beleidsadviseur ruimtelijke ontwikkeling Matthijs Oosterhout
- Provincie Noord-Holland – projectcoördinator Nic Grandiek
- Vervoerregio Amsterdam – AB lid Renske van Drunen en Machiel Kauwenberg
- Gemeente Zaanstad – visiespecialist landschap, groen en water Harmke van Dam
- Gemeente Hoorn – programmamanager Puur Hoorn Charlotte Bakker
- Gemeente Oostzaan en Wormerland – AB lid Simon Bukman en Ilva Zwart (omgevingsdienst IJmond)